

5. Правила етичної поведінки поліцейських. URL : <https://npu.gov.ua/pro-policuyu/zapobigannya-i-protidiya-korupciyi/pravila-etichnoyi-povedinki>
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580 -VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
7. Final act of the 1st CSCE Summit of Heads of State or Government. <http://www.osce.org/node/39501>
8. McLeod D.M. News Frames and National Security: Covering Big Brother. New York, Cambridge University Press, 2015, 220 p. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139022200>
9. Reed E.D. Civil Liberties, National Security and Prospects for Consensus: Legal, Philosophical, and Religious Perspectives. Cambridge University Press, 2012, 270 p. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139035286>
10. Wright K. Redefining Development for National Security: Implications for Civil Society. Development in Practice. 2009. Vol. 19. Iss. 6. P. 793-798. URL: <https://doi.org/10.1080/09614520903027163>

DOI 10.70286/EOSS-15.12.2025.007

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Шамара Олександр

радник директора Державної наукової установи
«Інститут інформатики, безпеки і права

Національної академії правових наук України»

доктор філософії в галузі права, старший дослідник, доцент

Комашко Володимир

завідувач відділу правової та антикорупційної політики центру
безпекових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень,
доктор філософії у галузі права, старший дослідник

Відповідно до преамбули Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [1], цей Закон з метою захисту особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначає правові та організаційні основи боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом. Положення цього Закону не можуть бути застосовані як підстава

для переслідування громадян, які, діючи в межах закону, виступають на захист своїх конституційних прав і свобод.

За приписами статті 2 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» правову основу боротьби з тероризмом становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, цей Закон, інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, 1997 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, 1999 р., інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, резолюції Ради Безпеки ООН та інших міжнародних безпекових організацій, укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України.

Суб'єктом законодавчої ініціативи, групою народних депутатів України зареєстровано проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» № 13694 від 25.08.2025 (далі – Законопроект №13694) [2]. Задекларованою метою Законопроекту №13694 є удосконалення існуючої системи боротьби з тероризмом на національному рівні та наближення правових актів України до європейського законодавства до Дорожньої карти з питань верховенства права, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи вступу до ЄС» включені заходи з приведення законодавчих актів України в цій сфері у відповідність до актів права ЄС [3]. Також, його метою є удосконалення механізму боротьби з тероризмом шляхом розбудови національної системи запобігання тероризму із визначенням координуючого органу у цій сфері (боротьби з тероризмом) відповідно до зобов'язань України в рамках вступу до Європейського Союзу.

На думку авторів Законопроекту №13694 існуюча загальнодержавна система боротьби з тероризмом не охоплює всі проблемні напрямки, необхідні для реалізації ефективної державної політики по запобіганню тероризму, оскільки коло державних органів у цій сфері є ширшим, ніж перелік суб'єктів боротьби з тероризмом, визначений Законом України «Про боротьбу з тероризмом».

Законопроектом пропонується внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо:

- 1) визначення терміну «запобігання тероризму»;
- 2) наведення переліку суб'єктів, уповноважених проводити діяльність, спрямовану на запобігання тероризму та визначення їх повноважень у відповідній сфері;

3) наділення Кабінету Міністрів України повноваженнями по створенню Координаційного центру з питань запобігання тероризму, визначення його структури та порядку функціонування.

Крім цього, слід звернути увагу, що 28 серпня 2025 року Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту розглянув проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», поданий народним депутатом України Кожем'якіним А.А. та іншими народними депутатами України [2]. Під час розгляду законопроекту народні депутати України - члени Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту зазначили, що прийняття цього законопроекту дозволить забезпечити узгодженість усіх заходів, спрямованих на виявлення й усунення причин та умов, які породжують тероризм. Крім того було зазначено, що до реалізації таких заходів будуть залучені не лише правоохоронні органи, а й заклади освіти, заклади культури, заклади фізичної культури і спорту, центри соціальних служб, органи учнівського та студентського самоврядування, молодіжні й дитячі громадські об'єднання, інші інститути громадянського суспільства [4; 5].

Однак, запропонований народними депутатами України підхід є не достатньо вдалий та не призведе до отримання очікуваних результатів, у тому числі й через свою неузгодженість із вимогами чинного законодавства.

У цьому зв'язку доцільно звернути увагу, що нажалі розробниками Законопроекту №13694 не взято до уваги численні наукові публікації на зазначену тему [6; 7; 8; 9; 10] та документи консультативно дорадчого органу при Президентові України, які були скеровані в адресу Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Офісу Президента України, Служби безпеки України (Антитерористичний центри при Службі безпеки України), а також напрацювання експертів, які входять до числа міжвідомчої робочої групи Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України, в рамках її роботи [11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21].

Слід констатувати, що авторами Законопроекту №13694 залишено поза увагою те, що відповідно до законодавчого визначення «боротьба з тероризмом» це – діяльність щодо 1) запобігання, 2) виявлення, 3) припинення, 4) мінімізації наслідків терористичної діяльності (стаття 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Положеннями статті 3 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» (Основні принципи боротьби з тероризмом) боротьба з тероризмом ґрунтується, зокрема на принципах: законності та неухильного додержання прав і свобод людини і громадянина; поєднання гласних і негласних методів боротьби з тероризмом; нерозголошення відомостей про технічні прийоми і тактику проведення антитерористичних операцій, а також про склад їх учасників; єдиноначальності в керівництві силами і засобами, що залучаються для проведення антитерористичних операцій.

У свою чергу за приписами статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» (Суб'єкти боротьби з тероризмом) організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах його компетенції. Державні органи беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їх основі іншими нормативно-правовими актами. Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, є: Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю; Міністерство внутрішніх справ України; Національна поліція; Міністерство оборони України; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань; Управління державної охорони України; Збройні Сили України; Національна гвардія України.

До участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності, залучаються за погодженням з керівниками відповідних державних органів у разі необхідності також: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; Служба зовнішньої розвідки України; Міністерство закордонних справ України; Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику в електроенергетичному, вугільно-промисловому та нафтогазовому комплексах; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах транспорту; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну фінансову політику; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну аграрну політику; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику; Державне бюро розслідувань; Національне антикорупційне бюро України; Бюро економічної безпеки України; Служба судової охорони. У разі реорганізації або перейменування державних органів,

їхні функції у сфері боротьби з тероризмом переходять до їх правонаступників. До участі в антитерористичних операціях за рішенням керівництва антитерористичної операції можуть бути залучені з дотриманням вимог цього Закону й інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості і форми власності, їх посадові особи, а також громадяни за їх згодою. Координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України.

Тобто, існуючий в Україні законодавчо визначений механізм протидії тероризму не розчленовує поняття боротьби з тероризмом окремо на 1) запобігання, 2) виявлення, 3) припинення, 4) мінімізації наслідків терористичної діяльності для якихось окремих суб'єктів протидії тероризму наділяючи їх певними правами і обов'язками, а визначає головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю та органи, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом і органи, що залучаються до участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності (фактично боротьба з тероризмом). Отже, за існуючої конструкції загальнодержавної системи боротьби з терористичною діяльністю всі учасники цієї системи мають однакові завдання боротьби з тероризмом у формі запобігання, попередження та припинення такої діяльності в залежності від власних повноважень.

Дослідження семантичного походження слів «запобігання», «попереджати» та «попередження» засвідчує наступне.

Так, зокрема: запобігання/запобігати- 1. Недопускати заздалегідь відвертати що – небудь неприємне, небажане [22, С.414]. Попереджати – попереджувати – 1. Наперед повідомляти кого – небудь про щось.// Сповідати що – небудь комусь передусім, щонайперше. // Вказувати на що – небудь; означати що – небудь.// Застерігати кого-небудь від чогось.// 2. Своєчасними заходами запобігати здійсненню або виникненню чого – небудь, переважно небажаного. 3. Передувати чому – небудь.// Здійснювати що – небудь раніше від когось.// Здійснювати рух, яку - небудь дію швидше від когось; випереджати.// Пришвидшувати здійснення чого – небудь. Попередження – 3. Запобігання вияву чого-небудь небажаного. Фактично, «запобігання/запобігти», «попереджати», як і «попередження» є словами різними за звучанням і написанням, і які мають дуже близьке або тотожне лексичне значення, тобто синонімами [23, С. 1053-1054].

При цьому, доволі сумнівним видається і наведення у Законопроекті №13694 переліку суб'єктів, уповноважених проводити діяльність, спрямовану на запобігання тероризму та визначення їх повноважень окремо у відповідній сфері. Це зокрема, полягає і у відсутності пропозицій щодо внесення конкретизованих змін до галузевих законодавчих актів, що регулюють діяльність відповідних органів державної влади у різних сферах суспільних відносин.

Крім того, така пропозиція не враховує нині чинний уніфікований підхід щодо участі в антитерористичних операціях за рішенням керівництва антитерористичної операції і можливості залучення з дотриманням вимог Закону України «Про боротьбу з тероризмом» й інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від підпорядкованості і форми власності, їх посадових осіб, а також громадян за їх згодою. При цьому, у разі реорганізації або перейменування державних органів, їхні функції у сфері боротьби з тероризмом переходять до їх правонаступників (статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Дещо поверхневим є підхід запропонований розробниками Законопроекту №13694 щодо наділення Кабінету Міністрів України повноваженнями по створенню Координаційного центру з питань запобігання тероризму, визначення його структури та порядку функціонування.

Так, контроль за дотриманням законодавства при проведенні боротьби з тероризмом здійснюється Верховною Радою України в порядку, визначеному Конституцією України. Контроль за діяльністю суб'єктів боротьби з тероризмом здійснюється Президентом України та Кабінетом Міністрів України в порядку, визначеному Конституцією і законами України (Стаття 30. Контроль за здійсненням боротьби з тероризмом).

Служба безпеки України, є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України. (Стаття 1. Служба безпеки України Закону України «Про Службу безпеки України») [24]. Отже, Верховна Рада України 21.06.2018 Законом №2469-VIII, частину першу статті 1 Закону України «Про Службу безпеки України» виклала у новій редакції, відповідно до якої «Служба безпеки України - державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України» (частини першої статті 1 Закону України «Про Службу безпеки України»).

Тобто, Служба безпеки України не відноситься до системи органів виконавчої влади, і як наслідок, координації і контролю Кабінетом Міністрів України.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття «Організатор, як той хто організовує, засновує, налагоджує або впорядковує або впорядковує що небудь», а поняття «Організовувати, як: 1. Створювати, засновувати що небудь, залучати до цього інших, спираючись на них. 2. Здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення. 3. Згуртовувати, об'єднувати кого-небудь із певною метою. // Зосереджувати, мобілізувати, спрямовувати когось на що не будь. 4. Чітко налагоджувати, належно впорядковувати що небудь» [23, С. 853].

Певним преюдиційним фактом упорядкування управлінської компетенції Кабінету Міністрів України та поширення його рішень на органи державної влади поза системою органів виконавчої влади, є рішення Конституційного Суду України від 20 жовтня 2009 року № 27-рп/2009 у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування наказу СБУ» [25].

Так, абзацом п'ятим цього рішення Конституційного Суду України передбачено, що Кабінет Міністрів України не має визначених Конституцією та законами України повноважень скасовувати акти Служби безпеки України, в тому числі накази Голови Служби безпеки України, зокрема на підставі частини восьмої статті 22 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [26]. Скасувавши наказ Служби безпеки України, Кабінет Міністрів України вийшов за межі своїх повноважень, передбачених статтею 116 Конституції України.

Слід врахувати, що здійснення керівництва у сферах національної безпеки та оборони держави є виключною функцією Президента України (пункт 17 частина перша статті 106 Конституції України).

У свою чергу Служба безпеки України, зокрема: забезпечує через Антитерористичний центр при Службі безпеки України організацію і проведення антитерористичних заходів, координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом відповідно до визначеної законодавством України компетенції; здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з терористичною діяльністю; ініціює питання накладення на невизначений строк арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них за зверненням особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних та надзвичайних витрат; надає рекомендації, пропозиції, застереження та приписи іншим суб'єктам боротьби з тероризмом з питань боротьби з тероризмом, які є обов'язковими для врахування та виконання (частина перша статті 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»).

Крім того, за приписами статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» Антитерористичний центр при Службі безпеки України складається з Міжвідомчої координаційної комісії та штабу, а також координаційних груп та їх штабів, які створюються при регіональних органах Служби безпеки України. У складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України можуть створюватися і діяти військово-цивільні адміністрації – тимчасові державні органи, які призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної

операції. Організація, повноваження і порядок діяльності військово-цивільних адміністрацій визначаються законом.

Міжвідомча ж координаційна комісія Антитерористичного центру при Службі безпеки України формується у складі керівника Антитерористичного центру, його першого заступника та його заступників; заступників керівників суб'єктів боротьби з тероризмом; заступників керівників інших державних органів та органів місцевого самоврядування. Персональний склад комісії, сформований за поданням керівництва суб'єктів боротьби з тероризмом та інших державних органів і органів місцевого самоврядування, затверджується керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України, про що невідкладно інформується Президент України.

Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України затверджується Президентом України [27]. Керівник Антитерористичного центру при Службі безпеки України призначається Президентом України за поданням голови Служби безпеки України. Поточну роботу з виконання завдань, покладених на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, організовує його штаб. До складу координаційних груп при регіональних органах Служби безпеки України входять керівники регіональних органів Служби безпеки України, територіальних органів Національної поліції, регіональних органів та територіальних підрозділів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, відповідних органів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Автономної Республіки Крим, обласних, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій, у регіонах, де дислоковано органи охорони державного кордону, підрозділи Управління державної охорони України, - їх керівники, а також представники інших місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій. Координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України очолюють відповідно начальник Головного управління Служби безпеки України в Автономній Республіці Крим, начальник управління Служби безпеки України в області, містах Києві та Севастополі. Склад координаційних груп при регіональних органах Служби безпеки України затверджується відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, головою обласної державної адміністрації, головою виконавчого органу Київської чи Севастопольської міської ради. Організаційне забезпечення роботи координаційних груп здійснюється регіональними органами Служби безпеки України. Антитерористичний центр при Службі безпеки України утримується за рахунок коштів, передбачуваних окремим рядком у Державному бюджеті України, а також інших джерел, передбачених законами України.

Отже, з урахуванням завдань, що законодавчо закріплені за Антитерористичним центром при Службі безпеки України, його структурними підрозділами і їх функціональними спроможностями, утворення Кабінетом

Міністрів України Координаційного центру з питань запобігання тероризму, визначення його структури та порядку функціонування без внесення відповідних змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» щодо конкретизації/визначення функцій цього Координаційного центру є не припустимим, і таким що може призвести до дублювання чи виникнення неузгодженостей в діяльності органів державної влади.

Такий підхід розробників Законопроекту №13694 прямо суперечить Указу Президента України «Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків» від 23 липня 2025 року №544, яким доручено Кабінету Міністрів України забезпечити відповідно до повноважень та з урахуванням загроз національній безпеці проведення аналізу інституційної та функціональної спроможності органів державної влади в інтересах національної безпеки та оборони України і вжити за результатами аналізу заходів, спрямованих насамперед на недопущення дублювання ними повноважень, виконання невластивих функцій і неефективного використання кадрового та бюджетних ресурсів [28].

За таких обставин, і за умови того, що Служба безпеки України законодавчо визначена, як головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, доволі сумнівним є законодавче закріплення за Кабінетом Міністрів України права і обов'язку саме щодо організації боротьби з тероризмом в Україні і фактичне підпорядкування Служби безпеки України у цих питаннях Кабінету Міністрів України.

Згідно з пунктом 14 цього Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України, серед іншого, визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених на нього завдань, зокрема:

1) розробляє концептуальні засади та програми боротьби з тероризмом, рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших злочинів, здійснюваних з терористичною метою;

2) збирає в установленому порядку, узагальнює, аналізує та оцінює інформацію про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами;

3) готує і подає в установленому порядку керівникові Антитерористичного центру при Службі безпеки України пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом [27].

Відповідно до пункту 13 Положення визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених завдань забезпечує наукове, організаційне, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, фінансове, матеріально-технічне та інше забезпечення діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України [7; 10; 27; 28].

У зв'язку з чим, таке протиріччя/неузгодження у Законопроекті №13694 потребує логічного та послідовного законодавчого врегулювання щодо визначення головного органу у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю як органу, відповідального за організацію боротьби з тероризмом, шляхом дієвої, ефективної та фахової організації роботи Штабу Антитерористичного центру при Службі безпеки України, а також міжвідомчої робочої групи Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру при Службі безпеки України та відповідної комунікації з Верховною Радою України.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
2. Про внесення змін до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»: проект Закону України № 13694 від 25.08.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57137> (дата звернення: 10.12.2025).
3. Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
4. Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту підтримав законопроект (реєстр. № 13694) щодо удосконалення боротьби з тероризмом. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/265524.html (дата звернення: 10.12.2025).
5. Лист Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту № 04-21/21-2025/199273. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/2e344dec-a7cc-43e4-a009-898d9641428b> (дата звернення: 10.12.2025).
6. Shamara O.V., Komashko V.V. Supervision of the legality of the implementation of anti-terrorist measures. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Progress: Theories, Applications and Global Impact» (October 27-29, 2025. Braga, Portugal). European Open Science Space, 2025. С.91-94. <https://doi.org/10.70286/EOSS-27.10.2025.001>.
7. Шамара О.В., Комашко В.В. Окремі питання організації наукового забезпечення діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України // Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку : матеріали круглого столу (м. Острог, 16 травня 2025 р.) / за ред. проф. М. С. Романова, доц. Р. С. Мартинюка, доц. О. О. Дацюка. Острог : Видавництво Національного університету "Острозька академія", 2025. С.55-60.

8. Шамара О.В., Комашко В.В. Інституційність Служби безпеки України та її органів в розробленні концептуальних засад та програм протидії терористичній діяльності. Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матеріали III Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2025 року). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2025. – С.123-129 с.
9. Шамара О.В. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: законодавчі шляхи реалізації (частина перша) // Право і суспільство. Науковий журнал. №4, том №2 (2025). – С.108-117. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.17>.
10. Шамара О.В., Комашко В.В. Інституційність Служби безпеки України та її органів в розробленні концептуальних засад та програм протидії тероризму: Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference, Cambridge, May 9, 2025. Cambridge: P.C. Publishing House & UKRLOGOS Group LLC, 2025. – С.188-198. <https://doi.org/10.36074/logos-09.05.2025.037>.
11. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень №293/496 від 22.06.2023 «Проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень терористичної спрямованості, скоюваних організованими злочинними угруповуваннями».
12. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень №293/354 від 13.05.2025 «Організаційні аспекти у питаннях розробки концептуальних засад та програм протидії тероризму».
13. Лист Національного інституту стратегічних досліджень №293/299 від 16.04.2024.
14. Лист Національного інституту стратегічних досліджень №293/490 від 20.06.2024.
15. Лист Національного інституту стратегічних досліджень № 293/535 від 12.07.2024.
16. Лист Національного інституту стратегічних досліджень №293/382 від 26.05.2025.
17. Лист Національного інституту стратегічних досліджень №293/535 від 12.07.2025.
18. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень а також аналітичні записки №293/231 від 26.03.2024 «Актуальні проблеми організаційно-правового забезпечення боротьби з тероризмом в умовах війни».
19. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень а також аналітичні записки №293/147 від 17.02.2025 «Деякі аспекти міжнародного досвіду організації боротьби з тероризмом».

20. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень а також аналітичні записки №293/759 від 06.11.2025 «Проблемні аспекти нормативно-правового регулювання протидії тероризму та його стратегічні орієнтири».
21. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень а також аналітичні записки №293/815 від 10.12.2025 «Органи державної влади у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом. Законодавче визначення організаційних основ функціонування».
22. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728%5F4.
23. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728%5F10
24. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року №2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
25. У справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування наказу СБУ». Рішення Конституційного Суду України від 20 жовтня 2009 року №27-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v027p710-09#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
26. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
27. Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України»: Указ Президента України від 14 квітня 1999 року №379/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/99#Text> (дата звернення: 10.12.2025).
28. Про заходи для скорочення бюрократичних процедур та проведення негайного аудиту державних видатків: Указ Президента від 23.07.2025р. №544/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544/2025#Text> (дата звернення: 10.12.2025).